

Regeringskansliet
Utbildningsdepartementet
103 33 Stockholm

2009-09-14
1 (2)
Dnr 69-2009:441

Redovisning av ett regeringsuppdrag - Distansundervisning i sameskolan och specialskolan

Dnr U2009/3411/G

Skolverket har den 20 maj 2009 fått regeringens uppdrag att föreslå när och under vilka förutsättningar distansundervisning ska få anordnas i de statliga skolformerna sameskolan och, om myndigheten bedömer det som lämpligt, specialskolan. Uppdraget omfattar därutöver teckenspråk.

Skolverket lämnar i bilagd PM förslag till reglering för distansundervisning för språk, teckenspråk, övriga ämnen/kurser, elever med medicinsk eller psykosocial problematik samt elever med särskilda talanger. Skolverket har utgått från de principer och förslag som redovisades i samband med *Uppdrag till Statens skolverk om distansundervisning för i Sverige bosatta elever*¹.

Syftet med distansundervisning är att öka elevens tillgång till utbildning inom skolväsendet. Genom förslaget har Skolverket utformat distansundervisning som en möjlighet även för elever i sameskolan och specialskolan att få tillgång till undervisning som annars skulle vara omöjlig att genomföra. Förslaget möjliggör även för elever inom samtliga skolformer att lära sig, utveckla och använda det svenska teckenspråket. Förslaget tar bl.a. hänsyn till elevers olika behov och förutsättningar, bristen på behöriga lärare och glesbygdens villkor.

Per Thullberg
Generaldirektör

Charlotte Wieslander
Undervisningsråd

Bilaga: PM - *Distansundervisning i sameskolan och specialskolan*

---

¹ Skolverket, *Redovisning av ett regeringsuppdrag – Distansundervisning för i Sverige bosatta elever*, dnr 69-2008:790, U2008/1675G, nr I:1

Från Skolverkets ledningsgrupp har i ärendets slutliga handläggning deltagit Camilla Asp, Ragnar Eliasson, Ann Charlotte Gunnarson, Kjell Hedwall, Staffan Lundh samt Helén Ängmo.

Distansundervisning i sameskolan och specialskolan

1. Inledning

Skolverket har den 20 maj 2009 fått regeringens uppdrag¹ att föreslå när och under vilka förutsättningar distansundervisning ska få anordnas i de statliga skolformerna sameskolan och, om myndigheten bedömer det som lämpligt, specialskolan. Uppdraget omfattar de områden som angavs i *Uppdrag till Statens skolverk om distansundervisning för i Sverige bosatta elever*², nedan kallad det tidigare uppdraget. Föreliggande uppdrag innebär således att Skolverket ska ta fram ett förslag som möjliggör distansundervisning i språk, för elever med social eller medicinsk problematik samt elever med särskilda talanger. Uppdraget omfattar därutöver teckenspråk. Skolverket har att utgå från de principer och förslag som redovisades i samband med det tidigare uppdraget (se sammanfattning i bilaga 1). Myndigheten ska även föreslå de författningsändringar som Skolverket finner nödvändiga för att distansundervisning ska kunna införas i sameskolan och specialskolan.

Grunden för teckenspråkets ställning finns i språklagen (2009:600) där det allmänna bl.a. får ett särskilt ansvar för att skydda och främja teckenspråket. Döva, hörselskadade och den som av andra skäl har behov av teckenspråk ska ges möjlighet att lära sig, utveckla och använda det svenska teckenspråket. Skolverket anser därför att teckenspråk bör ges samma villkor som de nationella minoritetsspråken i skollag och skolformsförordningar.

Skolverkets ställningstagande angående distansundervisning som en alternativ undervisningsmetod för elever inom specialskolan utgår från artikel 21 i *FN-konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning*. Skolverkets arbete med de handikappolitiska målen inom skolsektorn utgår sedan länge från ambitionen att skapa en inkluderande skola, där så många elever som möjligt ska kunna delta och att varje elev har rätt till en likvärdig utbildning. Verksamheten ska utformas så att undervisningen anpassas till varje elevs förutsättningar och behov och så långt det är möjligt organiseras så att eleverna i huvudsak har en sammanhållen och gemensam studiegång. Ju fler elever som kan behållas inom grundskolans ram, desto större tillgång har de till social samvaro med andra elever och till fler valmöjligheter. Distansundervisning kan bidra till att uppfylla dessa mål.

Även de nationella minoritetsspråken regleras i språklagen. Regeringens strategi för de nationella minoriteterna bygger på propositionen *Från erkännande till egenmakt* (prop. 2008/09:158). Med de åtgärder som anges i propositionen ska ställningen för de nationella minoriteterna i Sverige stärkas och deras språk ska få det stöd som behövs för att hållas levande. Fler barn ska således ges möjlighet till undervisning

---

¹ Uppdrag till Statens skolverk om distansundervisning i sameskolan och specialskolan, U2009/3411/G, 2009-05-20

² Skolverket, *Redovisning av ett regeringsuppdrag – Distansundervisning för i Sverige bosatta elever*, dnr 69-2008:790, U2008/1675/G, nr I:1

2009-09-14
Dnr 69-2009:441
2 (22)

på samiska. Sameskolan är enligt skolformsförordningarna likvärdig med grundskolan och Skolverket anser därför att distansundervisning ska erbjudas inom sameskolan på samma villkor som tidigare föreslagits för grundskolan.

Skolverket har samrått med Sameskolstyrelsen, Specialpedagogiska skolmyndigheten³, Socialstyrelsen, Hörselskadades Riksförbund samt med Riksförbundet för döva, hörselskadade och språkstörda barn.

2. Sammanfattning

2.1 Teckenspråk

Skolverket bedömer att distansundervisning som mediaburen metod lämpar sig utmärkt för utbildning inom teckenspråk, såväl för hörande som döva, barn, ungdomar och vuxna.

Alla som är döva, hörselskadade eller som av andra skäl har behov av svenskt teckenspråk kan genom distansundervisning ges möjlighet att lära sig, utveckla och använda det svenska teckenspråket. Svenskt teckenspråk, teckenspråk för hörande och studiehandledning på svenskt teckenspråk ska erbjudas på samma villkor som nationella minoritetsspråk och i samtliga skolformer. Beslut om rätten att studera teckenspråk bör fattas av rektor.

2.2 Specialskolan

Distansundervisning bör få erbjudas som en alternativ undervisningsmetod för att nå de handikappolitiska målen inom skolsektorn. Inom specialskolan bör därför distansundervisning erbjudas i

- undervisning i modersmål/nationellt minoritetsspråk/svenskt teckenspråk/teckenspråk för hörande,
- språk som läses enligt kursplanen för moderna språk och
- studiehandledning på modersmålet eller på svenskt teckenspråk.

Vidare bör särskilt stöd i form av distansundervisning få ges under viss tid till elever som på grund av medicinsk eller psykosocial problematik inte kan delta i den vanliga undervisningen.

En elev i specialskolans årskurs 7-10 som inte följer särskolans kursplaner bör ges möjlighet att fördjupa och bredda sin utbildning med stöd av distansundervisning i språk, matematik och naturvetenskapliga ämnen.

Även s.k. integrerade elever bör ges möjlighet till distansundervisning i teckenspråk.

---

³ Specialskolemyndigheten övergick den 1 juli 2008 till Specialpedagogiska skolmyndigheten genom en sammanslagning av Specialskolemyndigheten, Specialpedagogiska institutet och Socialstyrelsens institut för särskilt utbildningsstöd. I de fall Specialskolemyndigheten anges i texten, avses således den myndighet som fanns innan omstruktureringen av de statliga myndigheterna.

Kunskapen och medvetenheten om tillgänglighetsfrågor på webben och vad dessa får för konsekvenser för elever med funktionsnedsättning behöver öka. Den bristande tillgängligheten i de digitala miljöerna behöver uppmärksammas så att inte grupper av elever blir utestängda från att ta del av utbildning på ett likvärdigt sätt.

För specialscolans del kan distansundervisning initialt bli en relativt kostsam process, eftersom särskilda metoder och tekniska lösningar måste tillämpas. Skolverket menar dock att denna elevgrupp inte ska ställas utanför de möjligheter som kan öppna sig i framtiden. Det ställs idag krav att eleverna ska kunna hantera webbaserade system för att delta i utbildning. Ur ett demokratiperspektiv behöver kunskapen och medvetenheten om tillgänglighetsfrågor på webben och vad det får för konsekvenser för elever med funktionsnedsättning öka.

2.3 Sameskolan

Genom det tidigare förslaget om distansundervisning ökar skolhuvudmännens möjligheter att uppfylla sina förstärkta skyldigheter väsentligt när det gäller att erbjuda eleverna undervisning i modersmål i ett nationellt minoritetsspråk.

Distansundervisning bör erbjudas som en alternativ undervisningsmetod i sameskolan för att skapa likvärdiga villkor som i grundskolan. Distansundervisning bör därför inom sameskolan erbjudas i

- undervisning i modersmål/nationellt minoritetsspråk/svenskt teckenspråk/teckenspråk för hörande,
- språk som läses enligt kursplanen för moderna språk och
- studiehandledning på modersmålet eller på svenskt teckenspråk.

Vidare bör särskilt stöd i form av distansundervisning få ges under viss tid till elever som på grund av medicinsk eller psykosocial problematik inte kan delta i den vanliga undervisningen.

En elev i sameskolans årskurs 6 bör ges möjlighet att fördjupa och bredda sin utbildning med stöd av distansundervisning i språk, matematik och naturvetenskapliga ämnen.

Distansundervisning bör även kunna erbjudas i övriga ämnen som en tillfällig lösning då behöriga lärare inte finns att tillgå.

Även integrerad samisk undervisning bör kunna erbjudas genom distansundervisning.

3. Teckenspråk

Skolverkets förslag: Alla som är döva, hörselskadade eller som av andra skäl har behov av svenskt teckenspråk ska genom distansundervisning ges möjlighet att lära sig, utveckla och använda det svenska teckenspråket. Svenskt teckenspråk, teckenspråk för hörande och studiehandledning på svenskt teckenspråk ska erbjudas på samma villkor som nationella minoritetsspråk och i samtliga skolformer. Beslut om rätten att studera svenskt teckenspråk bör fattas av rektor.

Teckenspråk omfattats av rätten att använda det egna språket och rätten att få utöva sin kultur vilket är grundläggande mänskliga rättigheter i enlighet med artikel 27 av FN:s *internationella konvention om medborgerliga och politiska rättigheter*.

I FN-konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning som Sverige undertecknat, finns därutöver bestämmelser som behandlar teckenspråkigas rättigheter, däribland dövas rätt till teckenspråk. De anslutna staterna ska bereda döva tillgång till teckenspråk (artikel 21) och möjlighet till utbildning i teckenspråk.

Även i Nordiska ministerrådets *Deklaration om nordisk språkpolitik* förklaras att det är viktigt att teckenspråk vid sidan av minoritetsspråken tillerkänns en stark ställning.

Teckenspråkets ställning har därefter successivt stärkts. I *Bästa språket* (prop. 2005/06:2) jämfördes det svenska teckenspråkets status med de nationella minoritetsspråkens och i mars 2009 överlämnades propositionen *Språk för alla* (prop. 2008/09:153) till riksdagen.

Språk för alla resulterade i en språklag (2009:600). Genom lagen får det allmänna bl.a. ett särskilt ansvar för att skydda och främja teckenspråket. Döva, hörselskadade och den som av andra skäl har behov av teckenspråk ska ges möjlighet att lära sig, utveckla och använda det svenska teckenspråket. Formuleringen i 14 § andra stycket punkten i språklagen innebär att teckenspråk som dövas och hörselskadades modersmål uttryckligen nämns i bestämmelsen på samma sätt som modersmål för nationella minoriteter: I de nationella språkpolitiska målen jämföras därigenom med teckenspråk med modersmål och med övriga språk som används i Sverige:

14 § Var och en som är bosatt i Sverige ska ges möjlighet att lära sig, utveckla och använda svenska. Därutöver ska

1. den som tillhör en nationell minoritet ges möjlighet att lära sig, utveckla och använda minoritetsspråket, och
2. den som är döv eller hörselskadad och den som av andra skäl har behov av teckenspråk ges möjlighet att lära sig, utveckla och använda det svenska teckenspråket.

Den som har ett annat modersmål än de språk som anges i första stycket ska ges möjlighet att utveckla och använda sitt modersmål.

15 § Det allmänna ansvarar för att den enskilde ges tillgång till språk enligt 14 §.

Med anledning av teckenspråkets förändrade ställning anser Skolverket därför det som naturligt att teckenspråk får samma rättsliga reglering som de nationella minoritetsspråken i skollagen och skolformsförordningarna och därmed, i enlighet med Skolverkets tidigare förslag, bör kunna erbjudas genom distansundervisning. Skolverket bedömer att distansundervisning som mediaburen metod lämpar sig utmärkt för utbildning inom teckenspråk, såväl för hörande som döva, barn, ungdomar och vuxna.

3.1 Vilka läser teckenspråk?

Över 20 000 barn i Sverige är döva eller hörselskadade.⁴ De flesta ungdomar med olika funktionsnedsättningar går i vanliga grundskole- eller gymnasieklasser, där endast kursen teckenspråk för hörande erbjuds idag. Det finns också särskilda riksgymnasier för döva, hörselskadade och rörelsehindrade elever där kursen teckenspråk för döva erbjuds. Elever inom specialskolan erbjuds kursen teckenspråk. Även vissa föräldrar har rätt till teckenspråksutbildning inom vuxenutbildningen⁵.

Förutsättningarna har dock de senaste åren förändrats mycket för elever med hörselskada i och med Cochleaimplantat (CI)⁶. Det blir allt vanligare med denna form av hörhjälpmiddel för helt döva eller gravt hörselskadade. Den består av en mikrofon kopplad till en talomvandlare, som i sin tur överför ljudvibrationerna till elektriska signaler, som går till en mottagare som inopererats i skallbenet. Hjärnan uppfattar ljud genom att hörselnerven stimuleras via elektroder som är insatta i innerörat och anslutna till mottagaren.

De barn som föds döva idag och tidigt får ett CI utvecklar i regel ett talspråk och lär sig tala och höra svenska. Enligt Riksförbundet för döva, hörselskadade och språkstörda barn (Riksförbundet DHB) bör man dock tillämpa en ”försiktighetsprincip” eftersom det är svårt att förutsäga språkutvecklingen. Därför är det viktigt att barn och vuxna med CI får tillgång till teckenspråk så att de ges möjlighet att själva välja första- och andraspråk. Dessa elever följer ofta undervisningen i grundskolan, s.k. integrerade elever. Hur eleverna ska integreras är inte reglerat. Dessa elever är ofta s.k. insneddare, dvs. elever som går över till specialskolan, framför allt i högstadiet, då studiesituationen blivit mer komplex. Enligt SPSM och intresseorganisationerna⁷ skulle dessa elever vara betjänta av att kunna använda regionskolorna som resurscentra, vilket Skolverket ser mycket positivt på⁸. Detta skulle underlättas väsentligen av att eleven ges tillgång till distansundervisning från regionskolan till hemskolan.

---

⁴ Riksförbundet DHB, <http://www.dhb.se/?id=624>, 2009-06-24

⁵ Förordning (1997:1158) om statsbidrag för teckenspråksutbildning för vissa föräldrar

⁶ Riksförbundet DHB, <http://www.dhb.se/?id=624>, 2009-06-24

⁷ Samråd den 18 augusti 2009

⁸ Skolverket, Yttrande över betänkandet Ökad likvärdighet för elever med funktionshinder (SOU 2007:97), dnr 2008:822, U2007/7680/S

2009-09-14
Dnr 69-2009:441
6 (22)

3.2 Beslut om teckenspråk

Enligt språklagen ska den som har behov av teckenspråk ges möjlighet att lära sig, utveckla och använda det svenska teckenspråket. Teckenspråk bör därmed ha samma förutsättning som de nationella minoritetsspråken, dvs. att undervisning ska erbjudas även om språket inte är elevens dagliga umgängesspråk i hemmet, vilket är villkoret för modersmål. Föräldrar är oftast hörande och har inte svenskt teckenspråk som modersmål. För föräldrarna är det ofta en parallell process att lära sig det svenska teckenspråket och en del föräldrar väljer att inte lära sig. Det är därför inte säkert att hörselskadade och döva barn har teckenspråk som dagligt umgängesspråk. Svenskt teckenspråk och svenska används parallellt i olika funktioner och förstärker varandra som verktyg för lärande och social utveckling. Det är viktigt att barnen tidigt får lära sig båda språken utifrån vad som är ”säker kommunikation” i olika ljudmiljöer, ämnen och situationer. Med säker kommunikation avses att barnen ska förstå kommunikationen och därmed kunna hantera situationen på ett bra sätt.

Det kan vara en komplicerad uppgift att avgöra vem som har behov av teckenspråk. I författningskommentaren till 14 § språklagen (2009:600) anges följande:

En självklar kategori är de personer som har behov av teckenspråk på grund av funktionsnedsättning. Till denna kategori hör döva, dövblinda, hörselskadade, vuxendöva och personer med språkstörning. Det är den person som har en funktionsnedsättning av nu angett slag som avgör om han eller hon ska anses vara teckenspråkig eller inte. De närmast anhöriga till teckenspråkiga personer har ett sådant behov av teckenspråk att även de ska ges tillgång till teckenspråket. Till de närmast anhöriga hör givetvis föräldrar och syskon till teckenspråkiga barn. Till kategorin hör även barn till teckenspråkiga föräldrar. De som framför allt avses är minderåriga barn, vilket inte utesluter att den föreslagna rätten till språket även kan omfatta vuxna barn till den som drabbas av t.ex. hörselnedsättning som vuxen och blir beroende av teckenspråk. Därutöver kan det finnas andra personer som får anses ha ett sådant behov av teckenspråk att de ska ha tillgång till detta språk. Det ska vara fråga om personer som har en speciell personlig anknytning till den som är teckenspråkig och därmed är särskilt viktig för dennes behov av kommunikation. Ett exempel kan vara en mor- eller farförälder som har en särskild betydelse för det teckenspråkiga barnet. Ett annat exempel kan vara den som är gift eller sammanboende eller på annat sätt lever varaktigt tillsammans med en person som i vuxen ålder drabbas av dövhet eller allvarlig hörselnedsättning. Däremot faller den som för sin yrkesutövning är i behov av teckenspråk utanför regleringen.

Skolverket föreslår att beslut fattas på rektorsnivå, eftersom besluten bör fattas så nära eleven som möjligt.

3.3 Teckenspråk på distans

Vid Skolverkets samråd med andra myndigheter och organisationer har det framkommit att det är önskvärt att eleverna kan erbjudas distansundervisning i teckenspråk.⁹ Problematiken är densamma som för undervisning i modersmål och moderna språk, dvs. få elever och få lärare utspridda över hela landet. Specialskolemyndigheten¹⁰ anger att det

inte är tillfredsställande att det utanför specialskolan och hörselklasskolorna är så få döva och hörselskadade som läser teckenspråk, när brukarorganisationerna är eniga om behovet. Utbudet behöver därför stärkas, bl.a. genom utbildning av fler teckenspråklärare. Med distansutbildning och Internet kan hörselskadade genom länkteknik erbjudas regelbunden undervisning oavsett var i landet de befinner sig. Skolorna blir därmed inte längre beroende av tillgången på lärare eller att det ska vara minst fem elever som väljer ämnet. De här kurserna behöver kompletteras med möjligheten att under kortare och längre tider kunna lära sig teckenspråk på de ställen i landet där det finns teckenspråkiga miljöer. /.../ möjligheten att bli tvåspråkig inom grundskolan behöver stärkas.

Skolverket menar att med anledning av ovanstående bör huvudmännen beredas möjlighet att anordna teckenspråk via distansundervisning. Dagens informations- och kommunikationsteknik skapar möjligheter för utveckling av och samtidigt förväntningar på språkförmåga hos alla. Allt fler elever är som tidigare nämnts integrerade i grund- eller gymnasieskolan men även för specialskolans elever innebär informationsteknologin utvidgade möjligheter att använda teckenspråk. Det väsentligaste är att utveckla sådana färdigheter att eleverna kan och vill föra samtal på teckenspråk.

Även teckenspråk för hörande bör kunna erbjudas genom distansundervisning. Ämnet finns inom grundskolan, gymnasieskolan och sameskolan. Ämnet ger förståelse för det värdefulla i att kommunicera med människor som använder teckenspråk. Dessutom syftar ämnet till att ge kunskaper om de kulturella drag som teckenspråket har samt främja intresse för och kunskaper om dövas situation i samhället.

Distansundervisning gör det möjligt för elever att läsa ämnet samtidigt som huvudmännen ges möjlighet att uppfylla sina skyldigheter om svenskt teckenspråk införs i skolans författningar.

---

⁹ Samråd den 18 augusti 2009

¹⁰ Specialskolemyndigheten, *Måluppfyllelse för döva och hörselskadade i skolan, Redovisning av uppdrag enligt regleringsbrev: Slutrapport*, 2008-08-28

2009-09-14
Dnr 69-2009:441
8 (22)

4. Specialskolan

Skolverkets förslag: Distansundervisning får erbjudas som en alternativ undervisningsmetod för att nå de handikappolitiska målen inom skolsektorn. Inom specialskolan bör därför distansundervisning erbjudas i

- undervisning i modersmål/nationellt minoritetsspråk/svenskt teckenspråk/teckenspråk för hörande,
- språk som läses enligt kursplanen för moderna språk och
- studiehandledning på modersmålet eller på svenskt teckenspråk.

Vidare bör särskilt stöd i form av distansundervisning få ges under viss tid till elever som på grund av medicinsk eller psykosocial problematik inte kan delta i den vanliga undervisningen.

En elev som följer undervisningen vid specialskolan men som även är s.k. integrerad elev vid hemskolan bör beredas möjlighet till distansundervisning i samtliga ämnen.

En elev i specialskolans årskurs 7-10 som inte följer särskolans kursplaner bör ges möjlighet att fördjupa och bredda sin utbildning med stöd av distansundervisning i språk, matematik och naturvetenskapliga ämnen.

Skolverket anser att det är angeläget att alla elever ska kunna erbjudas utbildning i sin hemkommun och bo hemma, vilket följer av FN:s standardregler från 1993 rörande utbildning.¹¹ I dessa stadfästs bl.a. principen om lika möjligheter till utbildning för barn, ungdomar och vuxna med funktionsnedsättningar. Utbildning för dessa grupper ska vara en integrerad del av den ordinarie utbildningen. Enda undantaget är döva och dövblinda som har speciella behov av kommunikation, enligt regel 6 p.9 i nämnda standardregler. Deras behov av utbildning kan bättre tillgodoses i specialskolor eller liknande.

Även EU:s medlemsländer har kommit överens om en handlingsplan för IT-området för att öka tillgängligheten till informationssamhället. Offentliga webbplatser ska vara tillgängliga för funktionshindrade enligt WAI:s internationella riktlinjer.¹²

I delbetänkandet av *Utredningen om statliga specialskolor* anges som exempel på en flexibel lösning att eleven ska kunna gå några dagar per vecka i grundskolan och övriga dagar i specialskolan.¹³ Detta måste dock ses i ljuset av att eleverna kanske har sin hemkommun på mycket långt avstånd och Skolverket avstyrkte därför förslaget.¹⁴

Skolverket bejakar dock slutbetänkandet *Ökad likvärdighet för elever med funktionsnedsättning* gällande behovet av ökad flexibilitet för elever med hörselskada

¹¹ FN-konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning, artikel 21

¹² Web Accessibility Initiative

¹³ SOU 2007:30 *Två nya statliga specialskolor*

¹⁴ Skolverkets yttrande över betänkandet *Två nya statliga specialskolor*, dnr 2007:2312; U2007:3858/S, 2007-10-01

eftersom behoven har förändrats över tid och elever och föräldrar måste ges möjlighet att välja olika lösningar.¹⁵ I betänkandet uppmärksammas att förbättrade arbetsformer behövs när det gäller att tillgodose behoven hos barn och ungdomar med synskada. Barn med synskada har många skilda behov med stora olikheter. Elevernas varierande behov kan tillgodoses bättre genom den flexibilitet som distansundervisning medför. Möjligheten till distansundervisning skulle således göra förslagen i utredningarna mer realiserbara, vilket även gäller hörselskadade elever. En hörselskadad elev kan exempelvis gå i grundskolan i hemkommunen men läsa teckenspråk i form av distansundervisning vilket kompletteras med genomgångar av hörselskadades kultur i specialskolan. De elever som är integrerade i hemskolan kan även ha behov av att periodvis läsa andra ämnen med hjälp av distansundervisning.

Inom specialskolan finns även elever med multipla funktionshinder för vilka det idag kan vara svårt att föreställa sig vilken nytta de skulle kunna ha av distansundervisning. Skolverket anser dock att dörren ska hållas öppen för alla, eftersom det idag är omöjligt att förutsäga vilka tekniska innovationer och hjälpmedel som kommer att finnas i framtiden. Avsnitt 4.1 visar hur webbaserade system redan idag gynnar funktionshindrade.

4.1 Pågående distansverksamhet för elever och studerande med funktionsnedsättning

Den tidigare distansutbildningsmyndigheten har utrett hur distansmetoden vuxit fram inom högskola, vuxenutbildning och folkbildning.¹⁶ Utredningens slutsats är att distansundervisning utan tvekan gynnar personer med funktionsnedsättning. För denna grupp innebär flexibilitet i tid, rum och metodval skillnaden mellan att kunna studera eller att tvingas avstå från studier.

Utredningen framhåller att det självklart är så att för vissa grupper av studerande med funktionsnedsättning passar inte studier på distans, precis på samma sätt som för studerande utan funktionsnedsättning. Det får alltså inte bli en situation där man använder tillgången till distansstudier som ett argument för att slippa anpassa den fysiska miljön.

Även Distansutbildningskommittén framhöll att personer med funktionsnedsättning var särskilt gynnade av distansutbildning och därmed en grupp som borde prioriteras.¹⁷

Lärplattformar

Det ställs idag krav att eleverna ska kunna hantera webbaserade system för att delta i utbildning. Ur ett demokratiperspektiv behöver kunskapen och medvetenheten om tillgänglighetsfrågor på webben och vad det får för konsekvenser för elever med funktionsnedsättning öka.

---

¹⁵ Skolverkets yttrande över betänkandet SOU 2007:87 *Ökad likvärdighet för elever med funktionsnedsättning*, dnr 2008:822; U2007:7680/S, 2008-05-26

¹⁶ Distansutbildningsmyndigheten, *Funktionsnedsättning och distansutbildning*, rapport 2:2001

¹⁷ SOU 1998:84

2009-09-14
Dnr 69-2009:441
10 (22)

I och med att skolorna inför digitala system, ställs krav och förväntningar på eleverna att hämta studiematerial, uppgifter, instruktioner, diskutera uppgifter, ha kontakt med lärare via e-post osv. för att fullt ut kunna delta i skolarbetet. Det krävs också att eleverna kan hantera webben och webbaserade system samt att dessa är tillgängliga och åtkomliga.

Teknisk tillgänglighet möjliggör för elever med eller utan egna hjälpmedel att läsa upp innehåll och styra datorn på webbplatsen. Det krävs teknisk tillgänglighet för att inte utestänga gravt synskadade, synsvaga, dyslektiker, rörelsehindrade med flera från webbplatsen.

Det blir allt vanligare att använda digitala plattformar i utbildnings syfte. SPSM har inventerat förekomsten av digitala utbildningsplattformar i de kommunala skolorganisationerna.¹⁸ Syftet var att öka kunskapen och medvetenheten om hur digitala utbildningsplattformar påverkar studiesituationen för elever med funktionsnedsättning. En sammanfattande bedömning är att

Tyvärr har samtliga tre plattformar mycket stora tillgänglighetsproblem. Vi har i denna granskning bara tittat på den tekniska tillgängligheten och den är genomgående mycket dålig, men vi ser också klara pedagogiska problem i de tre plattformarna. Ingen av plattformarna kan rekommenderas ur ett tillgänglighetsperspektiv och vi bedömer att det innebär ett stort arbete att få någon att anses tillgänglig.

Kunskapen och medvetenheten om tillgänglighetsfrågor på webben och vad det får för konsekvenser för elever med funktionsnedsättning, behöver således öka. Den bristande tillgängligheten i de digitala miljöerna behöver uppmärksammas så att inte grupper av elever blir utestängda från att ta del av utbildning på ett likvärdigt sätt och på lika villkor.

*Audio-haptik*¹⁹

De flesta synskadade elever går idag integrerade i grund- eller gymnasieskolan på sin hemort. Datorer som omvandlar text till syntetiskt tal eller till punktskrift är numera en självklarhet för dessa barn. Tekniken är under utveckling. Vid Lunds tekniska högskola håller ett haptiskt datorgränssnitt på att utarbetas.²⁰ Med detta gränssnitt kan eleven känna på datormodeller, exempelvis på en historisk byggnad eller en karta på nätet. Eleven får hjälp att lära sig matematik genom att känna kurvor och grafer. Audio-haptik innebär att ljud lagts till och genom kombinationen möjliggörs för synskadade och blinda att ta del av information. Detta är även grunden för att utforma mobila gränssnitt, eftersom eleven ofta inte kan känna på skärmen i mobila situationer.

---

¹⁸ SPSM, Projektrapport: *Digitala utbildningsplattformar*, (<http://www.spsm.se/-system-/Nyhetsarkiv/Bristande-tillganglighet-i-digitala-utbildningsplattformar>)

¹⁹ **Haptik**, att styra med mänsklig rörelse och få återkoppling med hjälp av känselsinnet. Ett haptiskt gränssnitt överför krafter till en persons hand eller fingrar på ett sätt som imiterar känslan av att röra vid ett verkligt föremål. www.ne.se, 2009-09-03

²⁰ *Forskning om funktionsnedsättning pågår*, nr 2/09. Programmet kallas PHANTOM.

Skoldatatek

Skoldatatek är en övergripande kommunal verksamhet som utbildar skolpersonal i specialpedagogisk IT-användning och visar och lånar ut alternativa verktyg och pedagogisk programvara till lärare.²¹ Verksamheten vänder sig till pedagoger som undervisar elever i behov av särskilt stöd med fokus på elever med läs- och skrivsvårigheter, dyslexi eller ADHD-problematik. Skoldatatek finns idag i sex kommuner i landet.²²

4.2 Språkundervisning på distans

Ur ett likvärdighetsperspektiv bör elever i specialskolan erbjudas samma möjligheter som elever i grundskolan och särskolan vad det gäller

- undervisning i modersmål/nationella minoritetsspråk/svenskt teckenspråk/teckenspråk för hörande,
- språk som läses enligt kursplanen för moderna språk och
- studiehandledning på modersmålet eller teckenspråk.

Distansundervisning bör få erbjudas när den egna skolan inte har ett tillräckligt elevunderlag eller när lärare med adekvat utbildning saknas inom kommunen.

4.3 Distansundervisning för elever med medicinsk eller psykosocial problematik

Liksom Skolverket föreslog i det tidigare uppdraget, att elever i övriga skolformer som av medicinska eller psykosociala skäl inte kan delta i den ordinarie undervisningen, bör specialskolan som ett led i arbetet med särskilt stöd få erbjuda undervisning på distans. En förutsättning är att vårdnadshavaren accepterar en sådan lösning och att tillsynsansvaret kan ordnas på ett bra sätt. Målsättningen ska vara att upprätthålla kontinuitet i undervisningen så att eleven så snart som möjligt återvänder till den ordinarie undervisningen. För dessa specialskoleelever som ofta bor långt från skolan, är det särskilt viktigt att möjligheten inte missbrukas. Liksom för de övriga skolformerna ska en sådan åtgärd vara en del i ett åtgärdsprogram. Denna lösning ersätter inte heller sjukhuslärarna.

Vid samråden har det framkommit att det vore önskvärt om en lärplattform kan användas för elever som stannar hemma en kortare period i en lindrigare sjukdom, t.ex. förkylning under en vecka. Skolverket anser att det är fullt möjligt att använda teknologin på detta sätt redan idag utan att metoden går under benämningen distansundervisning, eftersom det endast handlar om en enstaka kortare period. Metoden är helt utbytbar mot att elevens ordinarie lärare skickar böcker och uppgifter med posten.

4.4 Distansundervisning för elever med särskilda talanger

Elever i specialskolans årskurs 7-10 som inte följer särskolans kursplaner och som har förutsättning att bredda eller fördjupa sin utbildning genom att läsa språk, matematik eller naturvetenskapliga ämnen i ökad studietakt bör erbjudas

²¹ www.spsm.se/Rad-och-Stod/IT-och-Larande/Skoldatatek, 2009-06-01

²² www.skoldatatek.se

2009-09-14
Dnr 69-2009:441
12 (22)

undervisning på distans inom dessa ämnen samt kärnämnen och gemensamma karaktärsämnen i gymnasieskolan.

Med särskilda talanger avser Skolverket elever som vill och, i ökad studietakt, kan fördjupa och bredda sina kunskaper, t.ex. inom matematik, språk och naturvetenskapliga ämnen. Skolverket har tidigare föreslagit att en försöksverksamhet bör genomföras för elever i grundskolans årskurs 6-9. I den försöksverksamheten bör även specialskolans elever årskurs 7-10 ingå.

Vid samråd har det även framkommit att det inom specialskolan naturligtvis finns elever som vill och kan gå fortare fram än andra elever men som saknar kamrater på skolan att arbeta och diskutera tillsammans med. Sådana elever bör beredas tillfälle att exempelvis över en plattform samarbeta med en elev eller en grupp på andra skolor. Skolverket anser att ett sådant samarbete bör bejakas, men att det inte behöver regleras i en förordning om distansundervisning, eftersom elevens lärare finns tillgänglig på hemskolan. Metoden kan således användas redan idag men bör inte benämnas distansundervisning enligt Skolverkets förslag till definition.

5. Sameskolan

Skolverkets förslag: Genom det tidigare förslaget om distansundervisning ökar skolhuvudmännens möjligheter att uppfylla sina förstärkta skyldigheter väsentligt när det gäller att erbjuda eleverna undervisning i modersmål i ett nationellt minoritetsspråk.

Distansundervisning bör erbjudas som en alternativ undervisningsmetod i sameskolan för att skapa likvärdiga villkor med grundskolan. Distansundervisning bör därför inom sameskolan erbjudas i

- undervisning i modersmål/nationellt minoritetsspråk/svenskt teckenspråk/teckenspråk för hörande,
- språk som läses enligt kursplanen för moderna språk och
- studiehandledning på modersmålet eller på svenskt teckenspråk.

Vidare bör särskilt stöd i form av distansundervisning få ges under viss tid till elever som på grund av medicinsk eller psykosocial problematik inte kan delta i den vanliga undervisningen.

En elev i sameskolans årskurs 6 bör ges möjlighet att fördjupa och bredda sin utbildning med stöd av distansundervisning i språk, matematik och naturvetenskapliga ämnen.

Distansundervisning bör även kunna erbjudas i övriga ämnen som en tillfällig lösning då behöriga lärare inte finns att tillgå.

Även integrerad samisk undervisning bör kunna erbjudas genom distansundervisning.

För närvarande finns ca 1000 samiska barn i Sverige. Av dessa går ca 500 i någon av sameskolorna. Ytterligare 300-400 samiska barn har integrerad undervisning vid ett tiotal skolor runt om i Sverige. Intresset är således stort för att lära sig samiskt språk och kultur men är det är svårt att möta efterfrågan då det finns få lärare i de samiska varieteterna. Möjlighet till distansundervisning skulle underlätta att hålla det samiska språket och kulturarvet levande och samtidigt ge utrymme åt varieteterna.

5.1 Språkundervisning på distans

Ur ett likvärdighetsperspektiv bör elever i sameskolan erbjudas samma möjligheter som elever i grundskolan vad det gäller

- undervisning i modersmål/nationella minoritetsspråk/svenskt teckenspråk/teckenspråk för hörande,
- språk som läses enligt kursplanen för moderna språk och
- studiehandledning på modersmålet eller på svenskt teckenspråk.

Distansundervisning bör få erbjudas när den egna skolan inte har ett tillräckligt elevunderlag eller när lärare med adekvat utbildning saknas inom kommunen.

5.2 Distansundervisning för elever med medicinsk eller psykosocial problematik

Liksom för elever i övriga skolformer som av medicinska eller psykosociala skäl inte kan delta i den ordinarie undervisningen, bör sameskolan som ett led i arbetet med särskilt stöd få erbjuda undervisning på distans. En förutsättning är att vårdnadshavaren accepterar en sådan lösning och att tillsynsansvaret kan ordnas på ett bra sätt. Målsättningen ska vara att upprätthålla kontinuitet i undervisningen så att eleven så snart som möjligt återvänder till den ordinarie undervisningen. Liksom för de övriga skolformerna ska en sådan åtgärd vara en del i ett åtgärdsprogram.

5.3 Distansundervisning för elever med särskilda talanger

Elever i sameskolans årskurs 6 som har förutsättningar att bredda eller fördjupa sin utbildning genom att läsa språk, matematik eller naturvetenskapliga ämnen i ökad studietakt bör erbjudas undervisning på distans inom dessa ämnen. Skolverket har tidigare föreslagit att en försöksverksamhet bör genomföras för elever i grundskolans årskurs 6-9. I den försöksverksamheten bör även sameskolans elever årskurs 6 ingå.

5.4 Distansundervisning i övriga ämnen

Vid samråd med Sameskolstyrelsen framkom behovet av att kunna utnyttja distansundervisning även i andra ämnen i sameskolan, eftersom skolorna har svårigheter att rekrytera behöriga lärare i framförallt engelska och naturorienterande ämnen. För att trygga sameskolornas fortlevnad föreslår Skolverket därför att sameskolan ska kunna erbjuda distansundervisning även i övriga ämnen som en tillfällig lösning då inte behöriga lärare finns att tillgå.

2009-09-14
Dnr 69-2009:441
14 (22)

5.5 Distansundervisning vid integrerad samisk undervisning

Enligt 8 kap. 1 § sameskolförordningen får en kommun efter avtal med Sameskolstyrelsen anordna integrerad samisk undervisning för samiska barn i grundskolan. Med samisk undervisning avses undervisning med samiska inslag utöver den undervisning som anordnas som modersmålsundervisning i samiska. Utbildningen ska samordnas med motsvarande utbildning för andra elever i grundskolan. Integreringen omfattar samtliga årskurser i grundskolan och är ett viktigt komplement till sameskolan.²³ De elever som inte har möjlighet att välja sameskola kan härigenom få samiska inriktning i grundskoleutbildningen. Vidare blir samordnad samisk undervisning i årskurs 7-9 en naturlig fortsättning för elever som genomgått sameskola.

Liksom för det nationella minoritetsspråket är problematiken densamma. Lärarna är få och eleverna är utspridda över landet. Möjligheten till distansundervisning skulle ge fler elever möjlighet att ta del av och förvalta sitt kulturarv.

6. Konsekvenser av förslaget

Skolverket har i sitt tidigare uppdrag angivit olika konsekvenser vid införande av distansundervisning. Vad som är mest påfallande för specialskolan och sameskolan är att båda skolformerna har relativt få elever som är spridda över landet och att i vissa ämnen, exempelvis svenskt teckenspråk och samiska, är tillgången till utbildade lärare mycket dålig. Distansundervisning ger berörda elever som vill möjlighet att läsa dessa ämnen oavsett var i landet de befinner sig.

För specialskolans del kan distansundervisning initialt bli en relativt kostsam verksamhet, eftersom särskilda metoder och tekniska lösningar måste tillämpas. Skolverket menar dock att denna elevgrupp inte ska ställas utanför de möjligheter som kan öppna sig i framtiden.

Utbildningsansvariga, skolchefer, IT-chefer, upphandlare, IT-pedagoger m.fl. behöver uppmärksamma och prioritera tillgänglighetsfrågor vid införandet av digitala system i de kommunala organisationerna. Tillgänglighet behöver ha en framträdande plats i de kravspecifikationer som ställs samman inför upphandlingar och experter på tillgänglighet på webben behöver på ett tidigt stadium komma in i upphandlingsarbetet. Ett samarbete med leverantörer av plattformar behöver också utvecklas för att sprida kunskapen om dessa generella problem så att man inte bygger in tekniska problem i grunden som utestänger personer från att delta på lika villkor.

---

²³ www.sameskolstyrelsen.se/svenska/integrerad-samisk-undervisning 2009-06-01

7. Skolverkets förslag till författningstext

Förslaget utgår från dagens regelverk och det förslag som lämnades i det tidigare uppdraget med tillägg för sameskola, specialskola och teckenspråk.

Skolverkets förslag innebär att distansundervisning får erbjudas elever i grundskolan, specialskolan, sameskolan och gymnasieskolan när det gäller

- modersmålsundervisning/nationellt minoritetsspråk/svenskt teckenspråk/teckenspråk för hörande,
- språk som läses enligt kursplanen för moderna språk och
- studiehandledning på modersmålet eller på svenskt teckenspråk.

Även eleverna i den obligatoriska särskolan och gymnasiesärskolan får erbjudas modersmålsundervisning och studiehandledning på modersmålet, svenskt teckenspråk, teckenspråk för hörande samt studiehandledning på teckenspråket.

Vidare får distansundervisning erbjudas i övriga ämnen i sameskolan samt i integrerad samisk undervisning.

Det bör även vara möjligt för kommuner, landsting och fristående skolor att sluta avtal med Specialpedagogiska skolmyndigheten om distansundervisning för döva eller hörselskadade elever för att få tillgång till exempelvis specialutbildade lärare. I förslaget till ändringar i entreprenadlagen bör därför den statliga specialskolan finnas med.

När det gäller frågan vem som anses ska ha behov av teckenspråk föreslår Skolverket att rektorn ska fatta beslutet. Bedömningen av vem som har behov bör grunda sig på vad som anges i propositionen till 14 § språklagen (se avsnitt 3.2 ovan). Det bör övervägas om ett sådant beslut ska kunna överklagas för att få en enhetlig rättstillämpning. Något förslag till överklagande lämnas dock inte.

Grundskoleförordningen (1994:1194)

2 kap. Utbildningens innehåll

Modersmålundervisning och teckenspråk

9 a § För den som är döv eller hörselskadad och för den som av andra skäl har behov av teckenspråk ska undervisning i svenskt teckenspråk eller teckenspråk för hörande erbjudas.

Rektor beslutar vem som kan anses ha behov av sådan undervisning.

10 § Undervisning i modersmål, svenskt teckenspråk och teckenspråk för hörande kan anordnas

1. som språkval,

2009-09-14
Dnr 69-2009:441
16 (22)

2. som elevens val,
3. inom ramen för skolans val, eller
4. utanför timplanebunden tid.

Undervisning i modersmål, svenskt teckenspråk och teckenspråk för hörande får inte omfatta mer än ett språk för en elev. En romsk elev som kommer från utlandet kan dock få modersmålsundervisning i två språk, om det finns särskilda skäl. En elev som får undervisning i svenskt teckenspråk kan utöver detta få undervisning i modersmål.

- - -

Vid undervisning i svenskt teckenspråk ska den kursplan för teckenspråk användas som Statens skolverk med stöd av 3 kap. 3 § specialskoleförordningen (1995:401) har fastställt.

Vid undervisning i teckenspråk för hörande ska den kursplan som fastställts av regeringen användas.

11 § Om undervisning i modersmål, svenskt teckenspråk eller teckenspråk för hörande för en elev anordnas utanför timplanebunden tid, har eleven rätt att få sådan undervisning sammanlagt högst sju läsår under sin skoltid inom det offentliga skolväsendet. Eleven har dock rätt till undervisning under längre tid, om eleven har ett särskilt behov av sådan undervisning.

- - -

12 § Om beslut fattas att undervisning i modersmål, svenskt teckenspråk eller teckenspråk för hörande för en elev ska anordnas inom ramen för skolans val eller utanför timplanebunden tid ska samråd ske med eleven och elevens vårdnadshavare före beslutet.

13 §

- - -

När det gäller samiska, finska meänkiele, romani chib, jiddish, svenskt teckenspråk eller teckenspråk för hörande är kommunen skyldig att anordna sådan undervisning även om antalet elever är mindre än fem.

14 § En elev som får undervisning i modersmål, svenskt teckenspråk eller teckenspråk för hörande får med den begränsning som anges i 11 § fortsätta att delta i den undervisningen, även om språket skulle upphöra att vara umgängesspråk för eleven.

Specialskoleförordning (1995:401)

3 kap. Utbildningens innehåll

Vissa föreskrifter om timplanen

10 §

Kravet på minst tre elever gäller dock inte i fråga om modersmålsundervisning i de nationella minoritetsspråken, studiehandledning på modersmålet, svenskt teckenspråk samt teckenspråk för hörande.

Modersmålsundervisning och undervisning i teckenspråk samt svenska som andraspråk

15 §

Bestämmelserna om modersmålsundervisning, studiehandledning på modersmålet och undervisning i svenskt teckenspråk, teckenspråk för hörande samt svenska som andraspråk i 2 kap. 9-16 §§ grundskoleförordningen (1994:1194) gäller i tillämpliga delar i specialskolan.

6 kap. Särskilda stödinsatser

---

1 a § Särskilt stöd i form av distansundervisning får ges under viss tid till elever som på grund av medicinsk eller psykosocial problematik inte kan delta i den vanliga undervisningen.

Gymnasieförordningen (1992:394)

5 kap. Utbildningens innehåll

Modersmålundervisning och teckenspråk

7 a § För den som är döv eller hörselskadad och för den som av andra skäl har behov av teckenspråk ska undervisning i svenskt teckenspråk eller teckenspråk för hörande erbjudas.

8 § Undervisning i modersmål, svenskt teckenspråk och teckenspråk för hörande får inte omfatta mer än ett språk för en elev. En romsk elev som kommer från

2009-09-14
Dnr 69-2009:441
18 (22)

utlandet kan dock få modersmålsundervisning i två språk, om det finns särskilda skäl. En elev som får undervisning i svenskt teckenspråk eller teckenspråk för hörande kan utöver detta få undervisning i modersmål.

9 § Undervisning i modersmål, svenskt teckenspråk och teckenspråk för hörande kan anordnas som

1. individuellt val,
2. utökat program, eller
3. som ersättning för undervisning i andra språk än svenska och engelska.

10 § En elev har rätt att få modersmålsundervisning sammanlagt högst sju läsår under sin skoltid inom det offentliga skolväsendet. Om eleven har ett särskilt behov av sådan undervisning, har eleven dock rätt till det under längre tid.

Begränsningen gäller inte heller om undervisningen

1. ersätter undervisning i andra språk än svenska och engelska,
2. anordnas som individuellt val, eller
3. anordnas för en elev med samiska, finska, meänkiele, romani chib, jiddisch, svenskt teckenspråk, teckenspråk för hörande eller ett nordiskt språk som modersmål.

11 a § Rektor beslutar vem som kan anses ha behov av undervisning i svenskt teckenspråk och teckenspråk för hörande.

12 §

När det gäller samiska, finska meänkiele, romani chib, jiddisch, svenskt teckenspråk eller teckenspråk för hörande är kommunen skyldig att anordna sådan undervisning även om antalet elever är mindre än fem.

13 § En elev som får undervisning i modersmål, svenskt teckenspråk eller teckenspråk för hörande får, med den begränsning som anges i 10 § fortsätta att delta i sådan undervisning, även om språket skulle upphöra att vara umgängesspråk för eleven.

Förordning om distansundervisning

1 § Denna förordning innehåller bestämmelser om distansundervisning. Föreskrifterna gäller undervisning i grundskolan, specialskolan, sameskolan och gymnasieskolan samt vad gäller undervisning i modersmål, svenskt teckenspråk, teckenspråk för hörande och studiehandledning på modersmålet eller på svenskt teckenspråk även i den obligatoriska särskolan och gymnasiesärskolan.

Ämnen och kurser

5 § Distansundervisning får erbjudas i grundskolan, specialskolan, sameskolan, obligatoriska särskolan och gymnasiesärskolan i ämnena modersmål, svenskt teckenspråk och teckenspråk för hörande samt för studiehandledning på modersmålet eller på svenskt teckenspråk.

I grundskolan, sameskolan och specialskolan får distansundervisning även erbjudas i moderna språk

Om det finns särskilda skäl får distansundervisning erbjudas i övriga ämnen i sameskolan samt i integrerad samisk undervisning.

Om det finns särskilda skäl får distansundervisning erbjudas i övriga ämnen i specialskolan för elev som går i grundskolan.

6 § I gymnasieskolan får distansundervisning erbjudas inom nationella program i ämnen och kurser som inte är kärnämnen eller gemensamma karaktärsämneskurser.

Distansundervisning får utöver vad som anges i första stycket erbjudas i ämnena moderna språk, modersmål, svenskt teckenspråk och teckenspråk för hörande samt för studiehandledning på modersmålet eller på svenskt teckenspråk.

Om det finns särskilda skäl får distansundervisning erbjudas i kärnämnen och gemensamma karaktärsämneskurser under högst ett år.

8 § Elever med medicinsk eller psykosocial problematik som ges särskilt stöd genom distansundervisning får erbjudas undervisning i samtliga ämnen och kurser i grundskolan, specialskolan, sameskolan respektive gymnasieskolan under en begränsad tid.

9 § Elev i grundskolans årskurs 6-9, sameskolans årskurs 6 samt elev i specialskolans årskurs 7-10 som inte följer särskolans kursplaner får ges möjlighet att fördjupa och bredda sin utbildning med stöd av distansundervisning i språk, matematik och naturvetenskapliga ämnen.

En elev i gymnasieskolan får ges möjlighet att fördjupa och bredda sin utbildning genom att läsa ämnen och kurser i snabbare takt med stöd av distansundervisning.

Distansundervisning enligt första och andra stycket förutsätter att eleven kan tillgodogöra sig undervisningen på ett tillfredsställande sätt.

Beslut om distansundervisning för enskild elev fattas av rektor.

2009-09-14
Dnr 69-2009:441
20 (22)

Bilaga 1: Sammanfattning av Skolverkets redovisning av ett regeringsuppdrag – Distansundervisning för i Sverige bosatta elever

I det följande återges sammanfattningen av Skolverkets tidigare förslag (dnr 69-2008:790) när det gäller distansundervisning inom barn- och ungdomsutbildningen, vilket ligger som grund till svaret på föreliggande regeringsuppdrag.

Skolverket föreslår att distansundervisning får erbjudas när den egna skolan inte har ett tillräckligt elevunderlag eller när lärare saknas. Undervisningen ska ha samma mål och i övrigt vara likvärdig med den undervisning som sker i skolan. Materialet ska vara utformat så att det överbryggar det fysiska avståndet. Huvudregeln är att distansundervisning genomförs på elevens hemskola under skoltid. Det är således läraren som arbetar på distans. Distansundervisning är enligt Skolverket *en interaktiv undervisningsmetod där elev och undervisande lärare är fysiskt åtskilda*. Handledaren ska vara fysiskt tillgänglig och följa elevens kunskapsutveckling.

I de villkor som Skolverket ställer upp ingår att distansläraren ska vara en behörig lärare med goda kunskaper i distansundervisning med stöd av informations- och kommunikationsteknik. Även den obligatoriska handledaren är en behörig lärare vid elevens hemskola men i något annat ämne än det som distansundervisningen avser. Både distansundervisningen och samarbetet mellan handledaren och distansläraren måste utformas så att distansläraren får tillräckligt underlag för bedömning och betygssättning. Interaktion mellan lärare och elev samt mellan elever är en förutsättning och läroplanens mål om social, kulturell och medborgerlig fostran ska kunna uppnås. Handledaren ska även vara en garant för att eleverna får sin rätt till läroplanen och undervisning tillgodosedd.

När eleven följer ett visst ämne eller kurs på distans ska detta framgå av elevens individuella utvecklingsplan, individuella studieplan eller i förekommande fall åtgärdsprogram.

Anordnande av distansundervisning

En kommun eller fristående skola föreslås kunna anlita en lärare som är anställd i en annan kommun eller fristående skola (uppdragstagare). Lösningen är enkel, eftersom läraren har sin anställning i en annan kommun men via tekniken knyts till skolan på ett sådant sätt att de kan anses delta i verksamheten på skolan och ha en nära kontakt med rektor. Det är en fördel att dessa lärare redan finns i en myndighet eller i en fristående skola som är godkänd av Skolverket.

I de fall distansundervisningen är tänkt att ske i större omfattning går det förmodligen juridiskt inte längre att betrakta det som en uppdragstagare utan det bör ses som en entreprenad. Lösningen är mer komplicerad och vad som är större omfattning är svårt att fastställa och detta måste avgöras från fall till fall. Skolverket har valt att dra gränsen vid de fall där det rör sig om en regelbunden verksamhet som omfattar fler än 20 elever.

Skolverket föreslår även en ändring i entreprenadlagen som innebär dels att en kommun får sluta avtal med en annan kommun eller en fristående skola om viss distansundervisning, dels får svara för utförandet av distansundervisning åt en annan kommun. Det sistnämnda innebär en lättnad i den kommunala kompetensen som bl.a. anger att en kommun inte får ge ”permanent överkapacitet” till någon annan. Skolverket föreslår vidare att bestämmelserna om distansundervisning samlas i en särskild förordning.

När det gäller fristående gymnasieskolor utreds för närvarande möjligheten att lägga ut undervisning på entreprenad²⁴. Fristående skolors möjlighet att anlita uppdragstagare föreslås dock vara desamma som för en kommun.

Språk

Skolverket föreslår att distansundervisning får erbjudas i ämnet moderna språk i grundskolan och gymnasieskolan samt i modersmål och studiehandledning på modersmålet även för elever i särskolan och gymnasiesärskolan. Skolverket har tidigare överlämnat förslag till försöksverksamhet när det gäller undervisning i modersmål i nationella minoritetsspråk (dnr 60-2008:460). I detta förslag har distansundervisning för elever med nationella minoritetsspråk arbetats in.

Ämnen och kurser i gymnasieskolan

När det gäller gymnasieskolan innebär distansundervisning ökade möjligheter för huvudmännen att samverka om delar av utbildningar i gymnasieskolan. Undervisning på distans förslås inom gymnasieskolan kunna erbjudas i nationellt fastställda kurser inom nationellt fastställda inriktningar, projektarbete, valbara kurser och individuellt val. Om det finns särskilda skäl, exempelvis när en lärare plötsligt slutar i en glesbygdsskola, bör distansutbildning under en begränsad tidsperiod kunna förekomma även inom kärnämnen och gemensamma karaktärsämnen.

Elever med medicinska eller psykosociala problem

För elever som av medicinska eller psykosociala skäl inte kan delta i den ordinarie undervisningen i grund- eller gymnasieskolan, kan skolan som ett led i arbetet med särskilt stöd erbjuda undervisning på distans. Det är då möjligt att hela eller delar av undervisningen under en tidsbegränsad period förläggs till hemmet eller t.ex. ett behandlingshem. Målsättningen ska vara att upprätthålla kontinuitet i undervisningen och undvika längre studieavbrott samt att eleven så snart som möjligt ska kunna återvända till den ordinarie undervisningen. Det ska utses en ansvarig handledare från elevens hemskola.

I de överenskommelser som tecknas måste det klart framgå vilken skola som är elevens hemskola och att det är rektor för hemskolan som har tillsynsansvaret för eleven. Överenskommelsen bör också innehålla tidsbegränsning och uppgifter på hur distansundervisningen ska följas upp och eventuellt förändras. Distansundervisning för elever med medicinska eller psykosociala problem föreslås regleras i skolformsförordningarnas bestämmelser om särskilt stöd.

²⁴ Utredningen om lika villkor för offentliga och fristående skolor, dir. 2007:33

2009-09-14
Dnr 69-2009:441
22 (22)

Förslag om försöksverksamhet för elever med särskilda talanger

Med särskilda talanger menas elever som vill och, i ökad studietakt, kan fördjupa och bredda sina kunskaper under sin tid i grund- respektive gymnasieskolan.

Elever i grundskolansårskurs6-9 med särskilda talanger i språk, matematik och naturvetenskapliga ämnen bör i form av en försöksverksamhet erbjudas undervisning på distans inom dessa ämnen samt övriga kärnämnen och gemensamma karaktärsämnen i gymnasieskolan.

För elever i gymnasieskolan skulle en försöksverksamhet kunna genomföras i samband med den föreslagna försöksverksamheten om gymnasiala spetsutbildningar i matematik, naturvetenskapliga, samhällsvetenskapliga och humanistiska ämnen (U2008/3879/G, 2008-05-26).

Övriga frågor

Skolverket föreslår fortsatt forskning och pedagogisk utveckling inom distansundervisning. Därtill bör frågan om distansundervisning för de elever som befinner sig på institution utredas vidare, liksom möjligheten till distansundervisning för den gymnasiala lärlingsutbildningen och i svenskt teckenspråk.